

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** Якщо намагатися визначити найважливіші, з точки зору формування сучасної західної суспільно-політичної системи ідейно-політичні течії, безумовно, слід назвати лібералізм, консерватизм і соціалізм. Існуюча зараз на Заході суспільно-політична система є результатом їх симбіозу, але не результатом перемоги ідеалів та установок якоїсь однієї альтернативи. Але зазначимо: в певний період розвитку суспільства роль одної ідеології може ставати пріоритетною. При цьому, роль соціалізму є особливою. В ньому акумулювалась багатотисячлітня мрія людства про суспільний ідеал – суспільство збудоване на фундаменті свободи, справедливості, солідарності. Треба визнати, що європейські соціал-демократи багато зробили для досягнення цих ідеалів. І якщо на початку ХХІ ст. в Україні існує один з різновидів “дикого” лібералізму, консерватизм, то з втіленням ідей демократичного соціалізму дійсно існують деякі проблеми. Європейський досвід дійсно дуже потрібен українцям. Соціальна держава і держава загального добробуту досить залишаються стратегічними цілями для українського суспільства.

Актуальність теми також обумовлена перехідним періодом української політичної системи, яка знаходиться у стані становлення парламентсько-президентської республіки. У цій ситуації розбудова та нормальне функціонування партійної системи в Україні не може здійснюватися без участі лівоцентристських партій. Політичний центризм, політична стабільність у поєднанні з такими критеріями політичної діяльності, як свобода, справедливість, солідарність, це те, чого бракує молодій українській державі. Треба звернути увагу і на інше. Європейський вибір України потребує адекватного знання про європейські політичні моделі. Тому велике значення в українському контексті має аналіз діяльності політичної сили, яка безумовно вдало поєднує власні цілі та завдання з цілями і завданнями усього суспільства.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційне дослідження проведено в межах планового комплексного наукового проекту “Україна у світовому політичному процесі: історичний досвід, проблеми, пошуки” (номер держреєстрації 0101U008292), яка розробляється кафедрою історії та світової політики Інституту соціальних наук Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

**Мета і завдання дослідження.** Основна гіпотеза, яка висунута і обґрунтована у дисертації: у західноєвропейській соціал-демократії з самого початку існувала, а потім отримала розвиток стійка тенденція до лібералізації теорії і практики соціал-демократичного політичного руху, вона була поглиблена завдяки перемозі ревізійної традиції, але її коріння знаходяться у традиції західного суспільства до лібералізації і

розширення свободи. Автор пов'язує еволюцію західноєвропейської соціал-демократії з процесом лібералізації західноєвропейського суспільства, під яким слід розуміти розширення свободи діючих суб'єктів у сфері політики, економіки, суспільно-культурного життя. Звідси *мета дослідження* – на основі робіт, які відображають історію Соціал-демократичної партії Німеччини (СДПН) і Лейбористської партії Великобританії (ЛПВ), виявити асимільовані елементи ліберальної ідеології та приклади їх практичного втілення, виділити основні причини ліберальної трансформації.

Мета реалізується завдяки виконанню таких *завдань*:

- дати характеристику становища проблеми еволюції західноєвропейської соціал-демократії, міри її розробленості, систематизувати основні підходи до її розв'язання;
- провести аналіз основних етапів еволюції політичних партій, що були вибрані в якості об'єкта дослідження;
- виявити причини, що обумовили ліберально орієнтований розвиток теорії і практики західноєвропейської соціал-демократії;
- здійснити аналіз наслідків еволюції соціал-демократії наприкінці ХХ – початку ХХІ століття;
- окреслити подальші шляхи розвитку досліджуемого суспільно-політичного руху в країнах Західної Європи, визначити трансформаційні моделі соціал-демократичних політичних партій у ХХІ ст.;
- охарактеризувати стан сучасної української соціал-демократії, виділити перспективні шляхи її розвитку.

**Об'єктом дослідження** є Соціал-демократична партія Німеччини і Лейбористська партія Великобританії в контексті ліберальної трансформації західного суспільства. Вибір для дослідження СДПН і ЛПВ обґрунтовується тим, що, по-перше, ідеологічні розробки представників вказаних партій мали найбільший вплив на розвиток соціал-демократичної думки; по-друге, СДПН і ЛПВ, будучи впливовішими партіями Соцінтерну, по праву називаються своєрідними “законодавцями мод” для всієї соціал-демократії.

**Предметом дослідження** є еволюція теорії і практики двох авторитетніших західноєвропейських соціал-демократичних партій.

**Методи дослідження** ґрунтуються на використанні філософських, загальнонаукових принципів пізнання. Методи структурно-функціонального аналізу, історизму дозволили представити еволюцію західноєвропейської соціал-демократії як цілісний феномен і одночасно як динамічний процес. Хронологічний і порівнювальний методи допомогли визначити та проаналізувати саме якісні зміни в теорії та практиці політичних партій, що досліджувалися. Порівнювальний метод знадобився автору для визначення загальних і особливих рис європейських політичних

партій та систематизації їх на цій основі. Також – для порівняльного аналізу європейської і української соціал-демократії, що відповідає одному із завдань дослідження. З метою підкріплення теоретичного аналізу емпіричними даними був використаний статистичний метод, який дозволив обробити дані результатів парламентських виборів, соціологічних опитувань. Метод руху від абстрактного до конкретного сприяв залученню фактологічного матеріалу. І, навпаки, рухаючись від політичної практики до політичної теорії, автор генералізував емпіричні дані та обґрунтував тенденції подальшого розвитку соціал-демократії.

**Наукова новизна одержаних результатів.** У дисертації отримала подальший розвиток теза про ліберально орієнтовану еволюцію західноєвропейської соціал-демократії. Ця теза була поглиблена завдяки скрупульозному аналізу основних етапів еволюції соціал-демократичних партій. Системний підхід щодо дослідження еволюції соціал-демократії дозволив вперше виявити два основні чинники ліберально орієнтованої еволюції. Це, з одного боку, затвердження ревізйонізму (традиції модернізувати свою теорію відповідно з об'єктивними змінами у суспільстві), який сприяв тому, що еволюція соціал-демократії проходила у тісному зв'язку з еволюцією західноєвропейського суспільства. З іншого, показано, що еволюція західноєвропейського суспільства була ліберально орієнтованою, відповідно з прагненням західноєвропейського громадянина до розширення свободи – політичної, економічної, культурної тощо.

Науковою новизною відзначається і розроблена стратегія розвитку української соціал-демократії. Проаналізувавши її стан, автор дисертації визначив три “ідеальні” типи розвитку українських партій-послідовників демократичного соціалізму в новітній історії України: опозиційний, програмний, урядовий. Враховуючи досвід європейської соціал-демократії, автор аргументує перспективність стратегічного партнерства між українською соціал-демократією і громадськими організаціями.

**Практичне значення одержаних результатів** запропонованої роботи визначається новизною її положень та висновків. Отримані результати, висновки, можуть бути використані українськими партіями, які розділяють соціал-демократичні цінності. Еволюція західноєвропейської соціал-демократії являє собою приклад досить адекватного реагування на зміни у суспільстві, поєднання теоретичної привабливості, певного соціалістичного ідеалізму з прагматичною діяльністю, націленою на виникнення і процвітання “середнього класу”, держави загального добробуту. Також, комплексне дослідження соціал-демократичної теорії та практики представляє інтерес для викладачів вищих навчальних закладів, які розробляють курси лекцій з дисциплін “Політичні партії та рухи”, “Історія зарубіжних політичних вчень”, спецкурсу “Західноєвропейський соціал-демократичний рух” і т.п.

**Апробація результатів дисертаційного дослідження** була проведена під час обговорення на засіданнях кафедри Історії і світової політики, міжкафедральних семінарах Інституту соціальних наук Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. Результати дослідження також проходили апробацію під час наукового стажування автора в 2004 р. у Регенсбурзькому університеті (Німеччина). Окремі судження та висновки з дисертації були представлені на науково-практичних конференціях: “Соціальна політика і механізми інтеграції українського суспільства” (Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, Інститут соціальних наук, 27-28 вересня 2002 р.); “Роль малого і середнього бізнесу у соціально-економічному розвитку країни” (Одеський національний економічний університет, 14 березня 2003 р.); “Соціально-політична взаємодія в сучасній Україні: вибір шляхів державного розвитку” (Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, Інститут соціальних наук, 20 квітня 2007 р.). Крім цього, під час роботи над дисертацією, автором був розроблений та прочитаний студентам-політологам курс лекцій “Історія соціалістичної думки у XX столітті”, чим також може визначатися практичне значення роботи.

**Публікації.** Результати дослідження опубліковані у шістьох самостійних публікаціях, п’ять з яких надруковані у фахових виданнях з політології.

**Структура дисертації** складається з вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 175 сторінку, список використаних джерел – 18 (217 найменувань).